

JAN AMOS KOMENSKÝ

(1592 – 1670)

„Je jedním z najpamätnejších mužov všetkých čias a národov“

(historik František Palacký)

"Človek sa môže stať človekom len pomocou výchovy, nie je ničím, iba tým, čím ho robí výchova".

- Spisovateľ, mysliteľ, historik, filológ, filozof, pedagóg a reformátor školstva v rôznych krajinách
- Pôsobil na dramatickú dobu 17. storočia.
- Mal veľkú túžbu naprávať nedostatky, kdekoľvek sa s nimi počas života stretol.
- Mal hlboký záujem o človeka a jeho zdokonaľovanie a chápal ho projekt nápravy ktorý bol na tie časy utopický.
- Pokrokový mysliteľ o vývoji a utváraní človeka a spoločnosti.

Niektoré životopisné údaje

J. A. Komenského

- Narodil sa 28. marca 1592 v Uhorskom Brode na Morave (Nivnica a Strážnica). Vyrastal v prostredí Jednoty Bratskej
- Jeho rodina patrila k vplyvnej vrstve vrchnostenských úradníkov
- Zavčasu osirel (1604) a mal ťažké detstvo.
- Podpisoval sa *Comenio nivanus*

DETSTVO: UHERSKÝ BROD, NIVNICE, STRÁŽNICE
1592 - 1608

ŠTÚDIUM: PŘEROV, HERBORN, HEIDELBERG
1608 – 1614

- pôsobenie v Přerově 1614 - 1617
- pôsobenie vo Fulneku 618 – 1621
- skrývanie vo východných Čechách 1621 - 1627
- Lešno 1628 – 1641
- Londýn 1641 - 1642
- Elbląg 1642 - 1648
- Lešno 1648 - 1650
- Blatný Potok 1650 – 1654
- Lešno 1654 - 1656
- Amsterdam 1656 - **1670**

Štúdium: Přerov, Fulnek, Herborn, Heidelberg

- Keď mal 16 rokov začal systematicky študovať v Přerove na latinskej škole, kde pravdepodobne dostal prírmenie Amos, Amosus – miláčik. Neskôr na vysokej škole (akadémii) v Hebrone a Heidelbergu v Nemecku. Tu ho výrazne ovplyvnilo štúdium prác F. Bacona, L. Vivesa, J. H. Alsteda.

V rokoch 1614 – 1618 sa stal učiteľom kazateľom v Přerove.

- V roku 1614 ho po návrate zo štúdií vysvätili za kňaza.
  - Už počas pôsobenia v Přerove, kde bol ako učiteľ a správca školy, sa ukázal ako uznávaný teológ a znalec náboženských učení. Krikľavé nedostatky školskej praxe ho inšpirovali a priviedli na myšlienku pokusu o nápravu – školskú reformu. Preto začal budovať nápravu vzdelávania a výchovy na filozofii celého života.
-

KOMENSKÝ

ako kňaz a učiteľ v Přerove

Pravidla snažší mluvnice

(Grammaticae facillioris pracepta)

Poklad jazyka českého (*Thesaurus linguare bohemicae*)

Divadla veškerenstva vecí.

Neskôr pôsobil vo Fulneku na Morave (bol správcom školy a bratského zboru)

- V tomto období sa oženil. Je to šťastné obdobie starostlivosti o mladú rodinu v predzvesti 30-ročnej vojny. To odrazilo v spise **Listové do nebe** (1619). (Problém sociálnej nespravodlivosti Po roku 1620 (bitke na Bielej Hore) nastupuje obdobie perzekúcie nekatolíkov v Česku.
  - V tomto ťažkom období a aj vplyvom rodinnej tragédie vzniká práca **Labyrint světa a ráj srdce** (1623)
-

Pamätník J. A. Komenského v bývalom zbere Jednoty českobratskej vo
Fulneku

KOMENSKÝ ako utečenec

Po r. **1620** sa musel skrývať pred prenasledovaním protireformácie u svojich šľachetných priateľov.

V r. **1628** bol donútený prejsť hranicu a odísť natrvalo zo svojej vlasti.

Začal tak 42 rokov dlhý pobyt utečenca. Usídlil sa v poľskom **Lešne**, kde pôsobil ako učiteľ a zástupca rektora gymnázia.

TVORIVÝ NÚTENÝ POBYT v LEŠNE

Po odchode z Moravy sa usídlil
v poľskom **Lešne**,

Jednoty Bratskej kde pôsobí v rokoch:

- **1628 – 1641:** tu napísal **Veľká Didaktika, Informatórium školy mateřské, Vestibulum - Predsieň (1633)**
- **1648 – 1650:** **Škola hrou, Zákony pre dobre usporiadanú školu, Pravidlá správania mravnosti**
- **1654 – 1656:** **Posol mieru, Svetlá Európy**

KOMENSKÉHO

JAZYKOVEDNÉ PRÁCE:

POKLAD JAZYKA ČESKÉHO (THESAURUS LINGUAE BOHEMICAE)

(ČESKO-LATINSKÝ SLOVNÍK; 40 ROČNÁ PRÁCA) , ZHOREL PRI POŽIARI
LEŠNA

NAJNOVŠIA METÓDA JAZYKOV (METHODUS LINGUARUM NOVISSIMA)

PODROBNE V NEJ VYLOŽIL A ZDÔVODNIL TEÓRIU VYUČOVANIA
JAZYKOV)

DIVADLO VEŠKERENSTVA VĚCÍ (THEATRUM UNIVERSITATIS RERUM)

(NEDOKONČENÝ SPIS V KTOROM ŽIADAL VZDELANCOV O ROZVOJ
KULTÚRY)

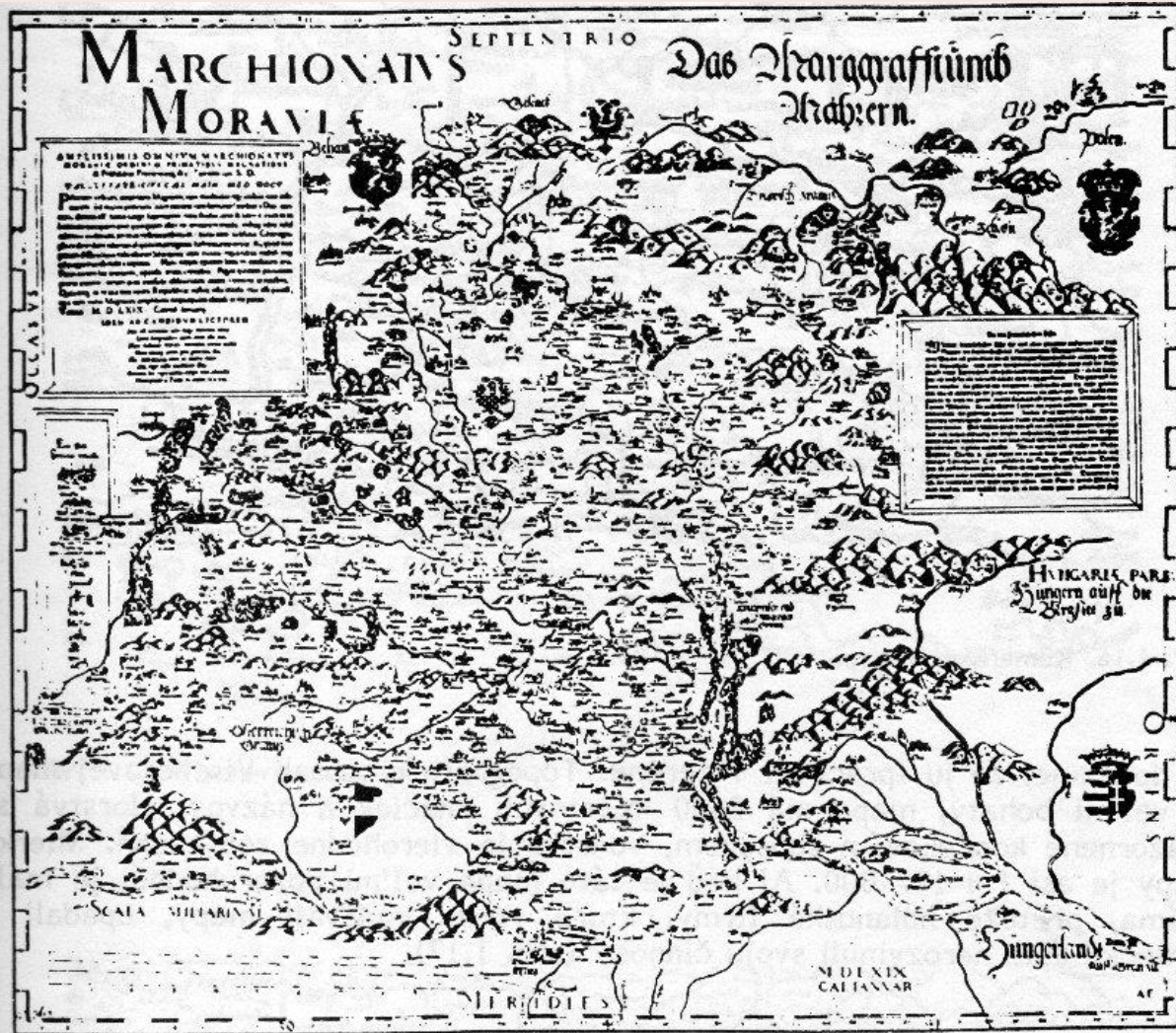
BRÁNA JAZYKOV OTVORENÁ (JANUA LINGUARUM RESERATA)

UČEBNICA LATINČINY. ZNAMENÁ ZLOM VO VYUČOVANÍ LATINČINY,
VTEDY HLAVNÉHO PREDMETU ZAVRHOL DOGMATICKO-GRAMATICKÝ
SPÔSOB ŠTÚDIA JAZYKOV)

O histórii starej Moravy: Mapa Moravy (podrobná)

- Prvé vydanie 1627

PEDAGOGICKÉ PRÁCE

obsahujú

1. **všeobecnú teóriu výchovy** (opiera sa o filozofiu)
  2. **didaktické** (rozpracoval ajpodrobnejšie na princípe senzualizmu)
  3. **špeciálnu metodiku vyučovania**
  4. **učebnice**
  5. **návrh organizácie a riadenia školstva** (reforma školskej sústavy)
-

Snahy o REFORMU ŠKOLSTVA v ANGLICKU

V LEŠNE ŽIL AŽ DO R. 1656 S PRESTÁVKAMI VYPLNENÝMI POBYTOM V ANGLICKU (1641- 42), KDE PRIŠIEL NA POZVANIE PARLAMENTNÝCH KRUHOV ABY SA VENOVAL REORGANIZÁCIÍ VEDY, VEREJNÉHO ŽIVOTA A ŠKOLSTVA:

CESTA SVETLA (VIA LUCIS).

„NECH VŠE SAMO PLYNE, NENÍ ŽÁDNÉHO NÁSILI.

JE MNOHO TĚCH, CO CHTĚJÍ

VLÁDNOUT JINÝM, ALE SOBĚ

NIKDO.“

Švédsko (1642 – 48)

- Vyjednával s kancelárom Oxenstjernom. Pôsobil v Elbingu, pracoval na učebnici latinčiny **Dvere jazykov otvorené**, ktorá ho preslávila po celej Európe.

Pobyt v Blatnom Potoku

- Blatný Potok (Sárospatak) v Uhorsku je obdobím (1650 – 54) literárnej, vedeckej a pedagogickej činnosti.
- Žil v rodine kniežaťa Rákócziho, tu si prakticky vyskúšal ideu pansofickej školy.
- V tomto období mal K. čulé kontakty s mestami na Východnom Slovensku, osobitne Prešovom.
- napísal tu významné diela: Vševedná škola, Škola hrou, Svet v obrazoch, Reč o vzdelaní ducha, ...

Posledné útočište – AMSTERDAM

- Po treťom pobyte v Lešne (1654 –1656) veľký požiar zničil jeho cenné rukopisy
- Vo veku 64 rokov odchádza do holanského **Amsterdamu**, kde strávi posledných 14 rokov svojho života.
- Pod ochranou bohatého mecenáša (veľkopodnikateľa Geerera) žil bez ekonomických problémov

konečne vydal **Veškeré spisy didaktické**

(*Opera didactica omnia*), ktoré obsahovali práce z pobytu Lešna, Elbingu, potocké spisy a nové amsterdamské spisy.

KOMENSKÝ o VÝCHOVE

- K. chápe človeka ako obraz Boží ako obraz dokonalého pravzoru Boha – to neznamená len zjednotenie s najvyššou dokonalosťou, ale zahrňuje požiadavku, že **človek sa má zdokonaľovať**
- človek je podľa K. **slobodná aktívna bytosť** ktorá má **správnym spôsobom rozvíjať najlepšie stránky ľudskej prirodzenosti**
- Za najvýznamnejší **cieľ** výchovy a vzdelávania považuje **ĽUDSKOSŤ** človeka

CIEĽ VÝCHOVY ODVODZUJE OD CIEĽA ĽUDSKÉHO ŽIVOTA – MÁ CHARAKTER INDIVIDUÁLNY A SOCIÁLNY:

- ČLOVEK SA STÁVA ČLOVEKOM LEN VZDELANÍM, RESP. VÝCHOVOU, KTORÉ NAVRHUJE UŽ OD PRVÉHO ROKA ŽIVOTA A ROVNAKÉ PRE VŠETKÝCH.

PRESADZOVAL:

- KOLEKTÍVNE VYUČOVANIE
- PRIRODZENÚ VÝCHOVU
- PEDAGOGICKÝ REALIZMUS
- POUŽÍVANIE MATERINSKÉHO JAZYKA V ŠKOLÁCH
- AKO PRVÝ NÁSTOJIL NA POŽIADAVKY JEDNOTNEJ ŠKOLY, PRIRODZENEJ VÝCHOVY.
- POZORNOSŤ VENOVAL NIEN ROZUMOVEJ ALE AJ MRAVNEJ VÝCHOVE (KREŠŤANSKÁ MORÁLKA).

NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA je SRDCOM PEDAGOGIKY

*„NERODÍME SA LEN PRE SEBA SAMÝCH, ALE AJ PRE BOHA A PRE BLÍŽNYCH,
T. J. PRE SPOLOČNOSŤ ĽUDSKÉHO*

*POKOLENIA, ABY SÚC O TOM OPRAVDIVÓ PRESVĚDČENÍ, ZVÝKALI SME SI
HNEĎ OD DETSTVA SNAŽIŤ SA A USILOVAŤ*

SVOJOU SLUŽBOU BYŤ PROSPEŠNÍ ČO NAJVIAC ĽUĎOM.“

*„ČO NIE JE VO VZŤAĤU K BOHU A K BUDÚCEMU ŽIVOTU, JE
ČISTÁ MÁRNIVOSŤ.“*

V MRAVNEJ VÝCHOVE:

- Záujem,
  - Postupnosť,
  - Názornosť,
  - Slovo,
  - Kontrola,
  - Aplikácia.
-

Z tohto vychádzala aj

KONCEPCIA systému škôl pre mládež

- dieťa začína **materskou školou** (rodina, matka do 6 rokov)
- pokračuje **obecnou- národnou** (od 6 -12 rokov) kde sa vyučuje reč materinská
- pokračuje **latinskou školou** (od 12 do – 18 rokov)
- **akadémia** (od 18 – 24 rokov) + 2 roky cestovania po svete

Školská sústava podľa Komenského

Roky života	Vekové obdobia	Sústava vzdelania	Obsah vzdelania
0-6 rokov	detstvo	Materská škola	Rozvoj zásob detských predstáv z okolitého života, náboženská výchova, rozvoj vonkajších zmyslov, hospodárstvo.
6-12 rokov	chlapčenské roky	Škola materinského jazyka	Čítanie, písanie, aritmetika, geometria, prírodoveda, zemepis, náboženstvo, ručné práce, spev.
12-18 rokov	mladosť	Škola latinského jazyka	Gramatika, rétorika, dialektika, matematika, astronómia, hudba, fyzika, dejiny, zemepis, etika.
18-24 rokov	mladické roky	Akadémia	Špeciálne vzdelanie

Východiská filozofie Komenského

K. študoval európsku filozofiu Aristotelovu scholastiku, platonizmus, Bacona, Campanellu, Ratkeho, Bodina. Filozoficky chcel určiť vzťah človeka k vesmíru, k svetu.

HLUBINA BEZPEČNOSTI -1. spis, kde hovorí, že človek je mikrokozmos v makrokozme (Paracelzus).

CESTA SVETLA – spis kde je bojovníkom za mier.

Ďalšie filozofické práce

- Labyrint sveta a ráj srdce
- **Obecná porada o náprave vecí lidských**

V nej dáva návod ako zlepšiť svet k lepšiemu, má 7 častí:

- Panegersia (všebudenie)
  - Pananaugia (všeožiarenie)
  - Pansofia (vševeda)
  - Pampaedia (vševýchova)
  - Panglottia (všemluva)
  - Panorthosia (všenáprava)
  - Panuthesia (vševýzva)
-

FILOZOFIA VÝCHOVY

- Jeho pansofistická požiadavka "omnes, omnia, omnino (**všetkým, vo všetkom, všestranne**)" sa premietla do cieľov, obsahu a metód výchovy a sleduje všestrannú kultiváciu ľudskej osobnosti a jej socializácie.
  - K. nadviazal na grécku kalokagatickú výchovu s akcentom na rozvíjanie krásy a dobra, mal na zreteli múdrosť, láskavosť, dobrotu, milosrdnosť a samozrejme kultúrnosť Komenského "**cultura universalis**" je cieľavedomé zameranie na formovanie **vzťahu k svetu, k prírode, k poznaniu**, ku kultúre, k ľuďom i k Bohu.
-

PANSOFICKÁ METÓDA

- Východiskom pre výchovu a vzdelávanie bola univerzálna požiadavka, ktorej základom bola kombinácia:
  - **analýzy**
  - **syntézy**
  - **sykrízy**(čiže rozboru, zloženia do celku a porovnania)
Znamenalo to začínať od najširšieho celku.

OMNES

„Nie len deti šľachticov, alebo boháčov, ale rovnako všetky, šľachtické i nešľachtické, bohaté i chudobné, chlapci a dievčence, vo všetkých mestách i mestečkách, obciach o dedinách, musia sa prisťahovať do školy.“

Pansofické vzdelávanie a výchova

sa dotýkalo **všetkých** ľudí:

☞ bez rozdielu pohlavia

☞ veku

☞ bez rozdielu stavu

OMNIA

„učit' sa znamená kráčať k poznaniu“

Dôležité je

NAUČIŤ VŠETKO PODSTATNÉ, ČO
POTREBUJE

ČLOVEK PRE ŽIVOT

OMNIMO

- TRETIA

UNIVERZALISTICKÁ POŽIADAVKA

NASKRZ , naprieč všetkým,

VŠESTRANNE

Najdôležitejšia pedagogická tvorba

- Za základné dielo považujeme

Veľkú didaktiku

(Didaktika Magna)

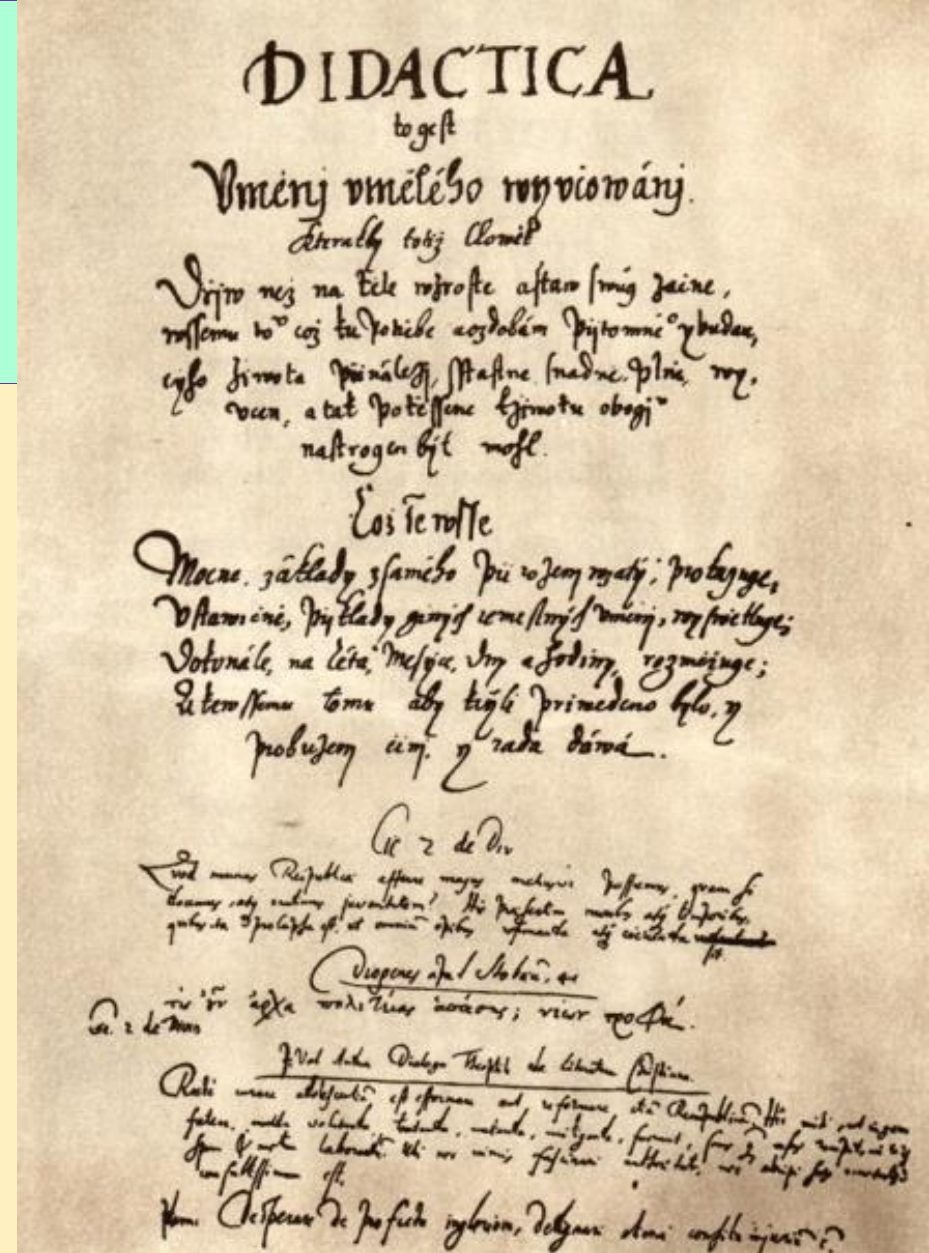

VEI'KÁ DIDAKTIKA

obsahuje aj teóriu výchovy
aj vzdelávania
určil pre *učiteľov* ciele, obsah
metódy lepšieho vzdelávania
a výchovy, utvárania človeka,
preto školu nazval
dielňou ľudskosti.

Pri písaní sa inšpiroval

Didaktikou od Eliaša Bodina (1638).

DIDACTICA MAGNA

- viac krát prepracoval a považoval ju za svoje základné pedagogické dielo (pôvodná **Česká didaktika** mala 30 kapitol, **Veľká didaktika** – 33 kapitol). Významné myšlienky sú :
    - „*Vyučovanie má začínať od mladosti a má byť rozdelené do stupňov*“ (**celoživotné vzdelávanie**)
    - dievčatá a chlapci sa majú vzdelávať spoločne (**koedukácia**)
-

V Didaktice podal komplexný rozbor vyučovania. Obsah a zámer vyjadril takto:

„V Didaktike podávajúcej všeobecné umenie učiť všetkých všetko, alebo spoľahlivý a vybraný spôsob, ako možno po všetkých obciach, mestách a dedinách niektorého kresťanského štátu zriaďovať také školy, aby sa všetka mládež oboch pohlaví bez akejkoľvek výnimky mohla vyučovať v náukách, zušľachtovať v mravoch, naplňovať zbožnosť, a tak v rokoch dospievania stručne, príjemne a dôkladne sa naučiť všetko, čo je potrebné pre prítomný a budúci život.“

Prínos VD do organizácie vyučovania v celej Európe

- **triednohodinový** systém výučby
  - **vyučovacia hodina** ako základná jednotka rozvrhu a organizácia výučby do školského roka
  - Zdôvodňuje opodstatnenosť **slovnó-názornej koncepcie vyučovania** (proti scholastickej: vyučovanie treba **začínať pozorovaním** vecí a nie výkladom o veciach.“
-

DIDAKTIKA – PEDAGOGIKA

Komenský chápe didaktiku **širšie** ako dnes.

Zaoberá sa:

- cieľmi a úlohami výchovy,
  - otázkami obsahu vzdelávania,
  - obsahom mravnej, telesnej, náboženskej výchovy (čo je v súčasnej pedagogike obsahom teórie výchovy)
  - vyučovacími zásadami a princípmi,
  - ale aj organizáciou školy a školskej sústavy.
-

XVII. kapitola Veľkej didaktiky

Základom ľahkosti pri vyučovaní a učení sa.

Omnia sponte fluant, absit violentia rebus-

Všetko nech plynie samo sebou, nebude veciam robené násilie.

J. A. Komenský: „keď budeme kráčať v šľapajach prírody, ukáže sa, že vyučovanie mládeže bude postupovať ľahko. Základy ľahkosti pri vyučovaní a učení sa zhrnul do 10. zásad:

- ZÁSADA I: *Ak sa začne zavčasu, pred skazením mysli*
  - ZÁSADA II: *Ak sa bude diať s náležitou prípravou ducha*
  - ZÁSADA III: *Ak sa bude postupovať od všeobecného k zvláštnemu*
  - ZÁSADA IV: *Od ľahšieho k ťažšiemu*
  - ZÁSADA V: *Ak sa nikto nepreťažuje prílišným množstvom učiva“*
  - ZÁSADA VI: *Ak sa bude všade postupovať pozvoľna*
  - ZÁSADA VII: *Ak sa nikto nebude nútiť do ničoho, leda, po čom sám zatúži, podľa*
  - ZÁSADA VIII: *Všetko sa bude podávať názorne*
  - ZÁSADA IX: *Aby sa dalo hneď použiť*
  - ZÁSADA X: *Všetko stále jednou a tou istou metódou*
-

ANALYTICKÁ DIDAKTIKA

- 10. kapitola NAJNOVŠEJ METÓDY JAZYKOV bola viac krát samostatne uverejnená ako (didaktika je teória správneho vyučovania
  - vyučovať znamená uspôsobovať, aby sa žiak učil s chuťou a dôkladne
  - teória vyučovania znamená ovládať isté metódy vyučovania, a v opore o ne viesť žiaka k vedomostiam
-

187 didaktických pravidiel

- zásada názornosti
- zásada vedeckosti
- zásada primeranosti
- z. od jednoduchšieho k zložitejšiemu
- z. od blízkeho k vzdialenejšiemu
- z. od ľahšieho k ťažšiemu a pod.
- (uvedomelosti, aktivity, postupnosti)

Väčšina pg. zásad platí dodnes !

-
- ZÁSADA VI: *Ak sa bude všade postupovať pozvoľna*
  - ZÁSADA VII: *Ak sa nikto nebude nútiť do ničoho, leda, po čom sám zatúži, podľa*
  - ZÁSADA VIII: *Všetko sa bude podávať názorne*
  - ZÁSADA IX: *Aby sa dalo hneď použiť*
  - ZÁSADA X: *Všetko stále jednou a tou istou metódou*
-
- ❖ J. A. Komenský, (1991, s. 110) tvrdí, že za takýchto podmienok všetko bude **plynúť pokojne a príjemne.**
-

SENZUALIZMUS:

SLOVNO-NÁZORNÁ KONCEPCIA

- *„Všetko podľa možnosti predkladať zmyslom, najmä: viditeľné – zraku, počuteľné – sluchu, zavoňateľné – čuchu, ochutnateľné – chuti, hmatateľné – hmatu, a keď voľačo môžeme súčasne vnímať niekoľkými zmyslami, musíme to predkladať súčasne niekoľkým zmyslom.“*
-

SVET V OBRAZOCH ORBIS PICTUS

JOH. AMOS COMMENII, ORBIS SEN- SUALIUM PICTUS.

Hoc est,

Omnium fundamentalium in Mundo Re-
rum & in Vita Actionum

Pictura & Nomenclatura.

Die sichtbare Welt /

Das ist /

Aller vornemsten Welt-Dinge und Le-
bens-Verrichtungen

Vorbildung und Benennung.

NORIBERGÆ,
Typis & Sumptibus MICHAELIS ENDTERI.
Anno Sainctis clo :dc LVIII.

Invitatio. Einleitung.
Meg-Szólítás. Zwánj.

M. Veni, pater! discere sperere.
L. Komni her/ knab! lerne
sing sepu.
M. Jéte ide, gyermek! tanuj
bótselkedni.
L. Pos sem padjole! vé
se maudrym byti.
P. Quid hoc est, sapere?
L. Was ist das/ sing seun?
G. Altsoda ez, bótselkedni?
P. Co gest to / maudrym
byti?
M. Omnia, que, necessaria
sunt,
L. Alles / was náhrig ist /
M. Mindenebet, valancelyek
kúkségek,
L. Wisse / (wissjet) co po-
redne gest /
redt' intelligere, redt' ágere, redt'
eloqui.
redt' verleben / redt' tsun /
redt' aureden.
igazán meg-érteni, igazán trele-
kedni, igazán ki-mondani,
dobré rojmitu/ dobre timi /
dobre wyfnaut.
P. Quis me hoc docébit?
L. Wer wird mich das lehren?
G. Kísoda tanit-meg engemet
err?
P. Ado mne f tomu rovoj
(wynačí?)
M. Ego, cum DEO.
L. Ich / mit GOTT.
M. En, ISTE N segitséget.
L. Gá / s Bóhem.
P. Quó-

(110)

LXIV.
Faber-Murárius. Der Maurer.
A Kő-Műves. Zedník.

Faber-murárius 1. ponit funda-
mentum, & arect muros : 2
Der maurer 1. leget den grund/
und sehet mauren : 2
A kő-műves 1. vet fundamentu-
mot, és rak kő-falakat : 2
Zedník 2. zafkoda grunt / a
wystawuje zdi : 2
sive è lapidibus,
entweder aus bruchsteinen /
vagy kőpá-kövekkel,
búto 3 famenj /
quos lapicida (lapidicida) eruit in
lapicidina, 3
welche der steinbauer bricht in
der steingrube / 3
mellyket a' kő-vágó ki-ár a' kő-
bányában, 3
Frece fomenek tamá ro famen-
ni gessyni (w fomen) 3;
& látomus 4. conquadrat ad hor-
mam; 5
und der steinm 4. zubereitet
nach dem richtscheit; 5
és a' kő-faragó 4. ügy-beire
ismál az igazgató mérnök
berint; 5
a fomenés (teszt fomené) 4
piffioguge wredé pra-
wifra; 5
sive è lateribus, 6
oder aus ziegelsteinen / 6
vagy téglákkal, 6
búto 3 cybet / 6
qui ex arená & luto, aquá intritis,
formatur, 6
welche

Ďalšie Komenského pedagogické práce

- Svet v obrazoch (ORBIS PICTUS)
- Škola hrou (SCHOLA LUDUS)
- **Brána Jazykov otvorená (JANUA LINGUARUM RESERATA)**

Zásadne novú a progresívnu učebnicu latinčiny ďalších cudzích jazyku bola, v ktorej je zhrnuté osem tisíc slov do tisíca viet a do jedného sta vecných okruhov, čo umožnilo súčasne vyjadriť názorne i slovom a neodtrhovať, ako sa dosiaľ dialo, jazykovú výchovu od sústavného poznávaniu skutočnosti.

SYNKRITICKÁ metóda

= t.j. POROVNÁVANIE PRÍRODNÝCH JAVOV
S VÝCHOVNÝMI:

*„Najlepší postup na udržanie disciplíny má
nebeské Slnko, ktoré poskytuje rastúcim veciam
svetlo a teplo vždy, dážď a vietor často, blesky
a búrku zriedka, i keď aj tieto slúžia ich dobru.“*

PRVÁ UCELENÁ KONCEPCIA PREDŠKOLSKEJ VÝCHOVY INFORMATORIUM ŠKOLY MATEŘSKÉ

„učit' sa môže, kto je nato pripravený“

„neodkladať učenie, ak je na to pripravený“

kniha pre rodičov - rozsahom nevelké dielo, no nesmierne bohaté na myšlienky o výchove najmenších (životospráva, rozumový a citový vývin).

Systematický návod pre matky, ako úspešne rozvíjať výchovu najmenších v rodine a ako ich pripravovať pre školskú dochádzku.

ZAČAŤ TREBA ČÍM SKOR... NA DOBREJ VÝCHOVE ZÁLEŽÍ...

- vyslovil požiadavku zdokonaľovania človeka už v rannom detstve:

„Celkem vzaté jsme takí (telom, duchom, mravmi, snažením, řečou, chovaním), akými nás učinila první výchova“.

Všetkým generáciám pedagógom teoretikov i praktikov Komenský dáva podnet k skúmaniu procesu výchovy i k definícii pojmu výchova.

J. A. KOMENSKÝ

ako učiteľ učiteľov

POŽIADAVKY NA DOBRÉHO UČITEĽA

- Zhrnul v **PAMPAEDII** (štvrté dielo Všeobecnej porady o náprave ľudských vecí)

do troch zásad:

1. Aby každý učiteľ bol taký, akými má robiť iných
2. Aby každý učiteľ poznal spôsoby, ako urobiť iných takými
3. Aby bol horlivý vo svojom diele.

OSOBNOSŤ učiteľa

- K. hovorí o učiteľovi, ktorý má životnú múdrosť, morálne, náboženské a sociálne hodnoty (kvality).
- Želal si, aby učiteľ žiakom dobre rozumel, aby v dnešnom jazyku bol dobrým psychológom.
- Za dôležité považoval, aby si učitelia vytvárali správny úsudok a aby si cvičili pamäť (odmietal memotechniku ako násilnú a jednostrannú robiacu so žiakov papagáje).

Omnia sponte fluant, absit violentia rebus

- majú pracovať s rôznymi schopnosťami žiakov
ZAPAMATAŤ si rôzne údaje, vyvolať si veci, čiže procesy vtláčania, uchovávanía a vybavovania si vnemov
- nesmú zabúdať na OPAKOVANIE vedomostí žiakov
- Nesmú tiež zabúdať na SPÁJANIE nových vedomostí s predchádzajúcimi

DETI - KLENOTY DIAMANTY NAJDRAHŠIE

*„HĽA, MY DOSPELÍ, KTORÍ LEN SEBA
POKLADÁME ZA ĽUDÍ, VÁS [DETI] ZA MALÉ
OPICE, LEN SEBA ZA MÚDRÝCH, VÁS ZA
NEROZUMNÝCH, LEN SEBA ZA VÝREČNÝCH,
VÁS ZA NEMLUVNATÁ, SME ODKAZOVANÍ DO
VAŠEJ ŠKOLY!“*

**Vy ste nám daní za učiteľov, vaše činy našim
za ideál a vzor!**

Komenský: pokus o diferenciaciu žiakov podľa spôsobilostí a nadania – prvé základy špeciálnej pedagogiky

■ Deti s ostrým rozumom

- 1) Vedychtivé a poslušné
- 2) Poslušné, ale pomalé
- 3) Vedychtivé, ale neposlušné

□ Deti s nedostatočne ostrým rozumom

- 4) Vedychtivé a poslušné
  - 5) Lenivé ale poddajné
  - 6) Vedychtivé, schopné, poddajné
-

Zomrel 15. novembra 1670

v Holandsku po dlhšej chorobe vo veku 78 rokov.

Pochovali ho 22. novembra vo valónskom kostolíku v **Naardene** pri Amsterdame, kde mu v medzivojnovom období umiestnili pamätník.

V súčasnosti mu vďační rodáci postavili **múzeum** s pamiatkami na jeho dielo.

ZHRNUTIE

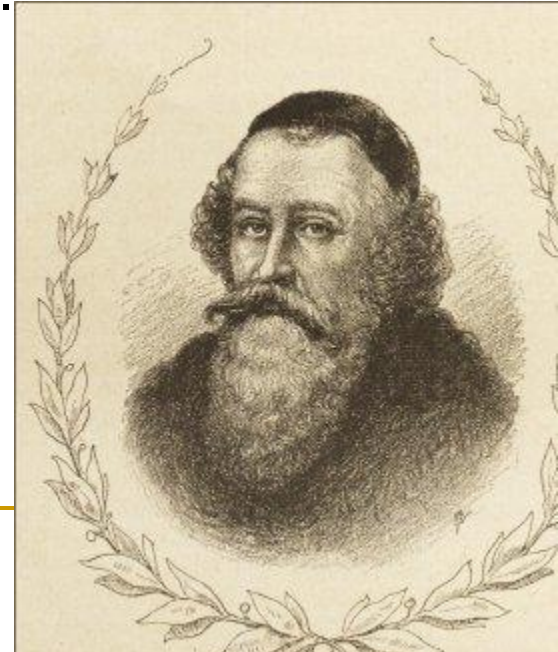
- BOL NAJVÝZNAMNEJŠOU OSOBNOSŤOU 17. STOROČIA.
- POVAŽUJE SA DODNES ZA **UČITEĽA NÁRODOV** A MNOHÉ JEHO PEDAGOGICKÉ MYŠLIENKY SÚ AKTUÁLNE AJ V SÚČASNOSTI.
- VYPRACOVAL **SYSTEM PEDAGOGIKY** AKO VEDY, NATOĽKO PREDSTIHOL DOBU, ŽE ŠKOLA JEHO PREDSTÁV STÁLE ZOSTÁVA IDEÁLOM.
- JEHO MYŠLIENKY SÚ DOPOSIAL' NIELEN UŽITOČNÝM POUČENÍM **PRE ŠKOLU SÚČASNOSTI**, ALE V INOM ZMYSLE AJ PROGRAMOM **PRE ŠKOLU BUDÚCNOSTI**, Ako prvý použil tieto pojmy:
  - školský rok
  - školské prázdniny
  - školský týždeň
  - počet vyučovacích hodín
  - plán organizácie školskej práce.
- KOMENSKÝ BOL TEDA UZNÁVANÝ AJ POČAS SVOJHO ŽIVOTA.
- JEHO PEDAGOGICKÉ DIELA BOLI PRELOŽENÉ DO NIEKOĽKÝCH JAZYKOV.

Literatúra

KOMENSKÝ, J. A.: *Veľká didaktika*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1991. 271 s. ISBN 80-08-01022-3.

KOMENSKÝ, J. A.: *Vybrané spisy II*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1956. 436 s.

KOMENSKÝ, J. A. 1991. *Informatórium školy materskej*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 158 s. ISBN 80-08-01568-3.

- PŠENÁK, J.** 1991. *Jan Amos Komenský*. Matica slovenská. 45 s. ISBN 80-7090-198-5.
- REBLE, A.** *Dejiny pedagogiky*. Bratislava : SPN, 1995 . 294 s. ISBN 80-08-02011-3
- ČAPKOVÁ, D.:** Učiteľ učiteľov. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 1992
- KMEŤ, P. - ČERNOTOVÁ, M.:** *Život a dielo Jana Amosa Komenského*, Prešov: PU v Prešove, 2010. 141 s. ISBN 978-80-555-0161-1.
- POPELOVÁ, J., a kol.** *Filozofia Jána Amosa Komenského*. Bratislava, 1985. 231 s. 75 – 042-86
- KARŠAL, F.,** *Základné pedagogické a psychologické diela*. Bratislava, 1970. 364 s. 67 – 174 - 70
- LORDKIPANIDZE, D.O.:** JAN AMOS KOMENSKÝ. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 334 s. SPN 24-0-180
- SROGOŇ, T. CACH, J. MÁTEJ, J. SCHUBERT, J.:** Dejiny školstva a pedagogiky. Slovenské pedagogické nakladateľstvo,